

Verksamhetsberättelse 2024

Biosfärområde Storkriket

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

Innehållsförteckning

Inledning och sammanfattning	2
Ansökningsprocessen	2
Storkrikets strategi	5
Samverkan och kommunikation	6
Kommunikationskanaler och media	6
Samverkan och evenemang	7
Nationell och internationell biosfärsamverkan	8
Biosfärfestivalen	9
Biosfärcentrum, plats och destinationsutveckling	10
Projekt	11
Vår plats i biosfären	12
Storkrundan	12
Policylabb för naturbaserade lösningar i tvärkommunal klimatanpassning	13
Biosfärkultur	14
Projekt i samverkan med aktörer där biosfärkontoret inte är huvudman	17
Organisation 2024	18
Verksamheten i siffror – ekonomi	20
Basfinansiering	20
Projektfinansiering 2022–2027	21
Bilaga 1 Beslut programkommittén för biosfärprogrammet Sverige	22
Bilaga 2 Beslut - Sveriges regering	24
Bilaga 3 Projektöversikt - Storkriket som innovationsarena	25

Inledning och sammanfattning

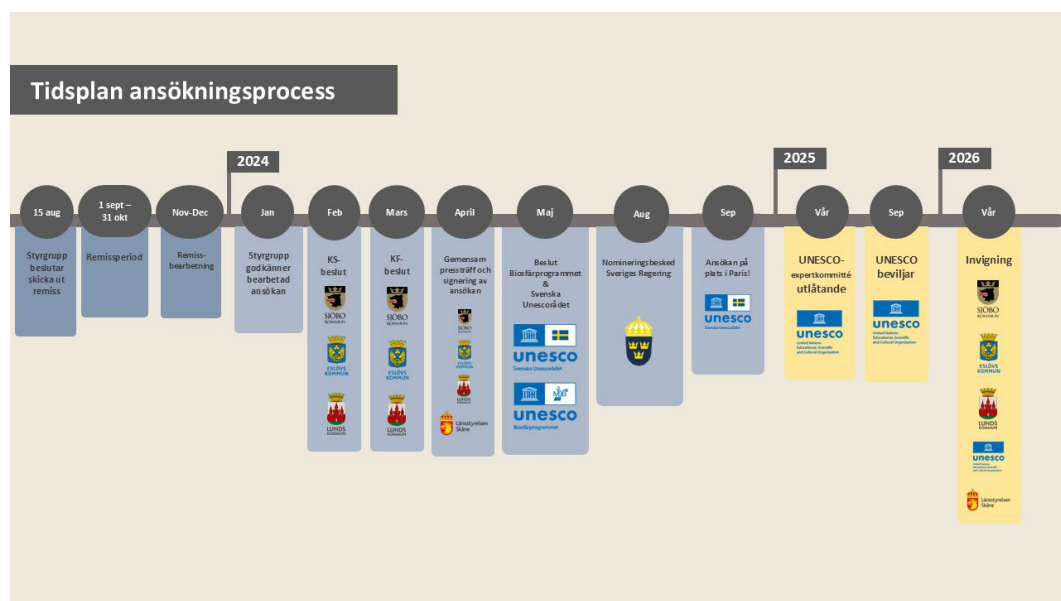
Under hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco området Storkriket (tidigare benämnt som Vombsjönsänkan) i Skåne till en kandidatur för att bli Sveriges åttonde biosfärområde. Under kandidaturen ska biosfärområdet utvecklas och en fullskalig ansökan till MAB-ICC (*Man and the Biosphere Programme - International Co-ordinating Council*) ska formuleras. Kandidaturarbetet inleddes våren 2021 och pågår fortsatt. Verksamhetsåret 2024 har varit ett år med stora kliv framåt.

Den slutliga Unescoansökan beslutades i början av 2024 av styrgruppen för biosfärbetet och därefter av kommunernas respektive kommunfullmäktige för att sedan skickas vidare till regeringen för beslut om nominering. Nomineringsbeslutet fattades av regeringen den 22 augusti och ansökan överlämnades till Unesco i Paris i september 2024 (se bilaga 2 regeringsbeslut).

Parallellt med ansökningsprocessen pågår ett arbete med att växla upp kommunernas finansiering och utveckla projekt och idéer i samverkan med olika aktörer. I slutet av hösten kom besked att biosfärverksamheten tillsammans med åtta partners runt Östersjöområdet har fått stöttning till ett projekt som handlar om regenerativ turism.

Ansökningsprocessen

Den tidsplan för ansökningsprocessen som tagits fram under 2023–2025 har hållits under året även om den har inneburit ett mycket intensivt arbete med ett snävt schema (se figur 1: Tidsplan).

Figur 1: Tidsplan

Efter ett omfattande remissförfarande i slutet av 2023 inleddes 2024 med att styrgruppen för biosfärbetet fattade ett beslut om att godkänna ansökan, den 12 januari. Under de första tre månaderna på året fattades därefter enhälliga beslut att godkänna ansökan av de tre kommunernas kommunfullmäktige. I slutet av april anordnades en gemensam utflykt, för de som har deltagit i biosfärprocessen, vilken avslutades med gemensam pressträff och signering av ansökan. Pressträffen genomfördes vid Vombsjöns strand, en symbolisk plats för samarbetet då de tre kommunernas gräns möts i sjön. Ansökan signerades av kommunstyrelsens ordförande i de tre kommunerna och Skånes landshövding (se foto 1; Signering av ansökan).

Foto 1: Signering av ansökan till Unesco om att utse Storkriket till ett biosfärområde. Ansökan signerades av Magnus Weberg (kommunstyrelsens ordförande i Sjöbo), Johan Andersson (kommunstyrelsens ordförande i Eslöv), Anders Almgren (kommunstyrelsens ordförande i Lund) och Anneli Hulthén (landshövding länsstyrelsen Skåne. Fotograf Helen Wennerholm Sjöbo kommun.

Första instans att godkänna ansökan på nationell nivå var programkommittén för biosfärprogrammet Sverige. Ansökan presenterades av biosfärkontorets verksamhetsledare och beslut fattades under mötet den 14 maj. Programkommittén bedömde Storkrikets Unescoansökan som gedigen, välskriven och väl genomarbetad. Deras samlade bedömning var att området har goda förutsättningar för att bli ett biosfärområde. Vidare skriver de att biosfärkommittén stödjer ansökan till fullo och rekommenderade Sveriges regering att nominera Storkriket som kandidat för att utnämnas till biosfärområde av Unesco (se bilaga 1 – beslut programkommittén för biosfärprogrammet Sverige).

Nästa instans att rekommendera regeringen till beslut om nominering var svenska Unescorådet. Svenska Unescorådet är Sveriges nationalkommission för Unesco. Nationalkommissionerna är länken mellan Unesco och medlemsländernas myndigheter, institutioner och civilsamhällesorganisationer. Svenska Unescorådet har i uppdrag att ge råd till regeringen gällande Unescos verksamhet och informera samt sprida kunskap om Unesco i Sverige. Beslut om Storkrikets ansökan fattades under Unescorådets årsmöte i Göteborg den 17 maj och ansökan presenterades av biosfärkontorets verksamhetsledare.

Under slutet av maj genomförde Regeringskansliet en gemensamhetsberedning där olika departement fick uttala sig kring ansökan. På regeringens första möte efter sommaren, den 22 augusti, fattade regeringen ett beslut om att nominera Storkriket till Unesco (se bilaga 2 Regeringsbeslut). Under september har ansökan lämnats in till direktören för Unesco:s biosfärprogram - Antonio D. Abreu av utbildningsråd Per Magnusson vid svenska delegationen till Unesco i Paris (se foto 2).

Foto 2: Storkrikets ansökan lämnas in till direktören för Unesco:s biosfärprogram - Antonio D. Abreu av utbildningsråd Per Magnusson vid svenska delegationen till Unesco i Paris.

Unesco väntas fatta slutgiltigt beslut om Storkrikets ansökan hösten 2025, vid den femte världskongressen för biosfärområden i Hangzhou, Kina (se figur 1: Tidsplan).

Storkrikets strategi

Under 2023–2024 togs en strategi fram för Storkriket vars mål, stödprocesser och fokusområden är vägledande för områdets utveckling fram till 2025. Storkrikets strategi vägleds i sin tur av Unescos färdplan för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller fram till 2025.

Strategin består av en övergripande målsättning, fyra mål och fem fokusområden (se figur 2: Storkrikets mål, delmål och fokusområden). De fem fokusområdena är identifierade utifrån lokala förutsättningar, Storkrikets unika värden och möjligheter. De utgör arbetsområden som bör prioriteras för att främja en lokal hållbar utveckling i Storkriket.

Många aktörer inom Storkriket har en roll i biosfärområdets måluppfyllnad i att bilda ett modellområde för hållbar utveckling. Det innebär att flera olika aktörer och organisationer kan bidra till genomförandet av denna strategi.

Biosfärverksamhetens eget arbete och prioriteringar genomförs genom årlig verksamhetsplanering. Uppföljning av biosfärkontorets arbete samt strategin sammanfattas i biosfärkontorets verksamhetsberättelse.

ÖVERGRIPANDE MÅLSÄTTNING	
Storkriket ska vara ett väl fungerande modellområde för hållbar utveckling	
MÅL	
Natur	Bevara den biologiska mångfalden, återställa och förbättra ekosystemtjänster och främja en hållbar användning av naturresurser.
Samhälle	Bidra till att bygga hållbara, hälsosamma och rättvisa samhällen, ekonomier och blomstrande mänskliga bosättningar i harmoni med biosfären.
Forskning och utveckling	Främja vetenskap inom biologisk mångfald och hållbarhet, utbildning för hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad.
Klimat	Stöd begränsningen av och anpassningen till klimatförändringarna och andra aspekter av global miljöförändring.
FOKUSOMRÅDEN	
1.	Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald
2.	Smart vattenhantering
3.	Värdefullt odlingslandskap och lantbruk
4.	Framgångsrikt samspel mellan stad och land
5.	Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv

Figur 2: Storkrikets mål, delmål och fokusområden.

Samverkan och kommunikation

Under 2024 har arbetet fortsatt med att genomföra dialog- och kommunikationsinsatser både internt inom de tre kommunerna och externt gentemot verksamma och boende i området.

Kommunikationskanaler och media

Det intensiva arbetet med ansökan och ansökningsprocessen har genomsyrat kommunikationen under året. Huvudfokus under den första delen av året var de kommunala beslutsprocesserna och under den andra delen av året låg fokus på de glädjande nyheterna om nominering från regeringen och slutlig leverans av ansökan till huvudkontoret i Paris.

Under året har både hemsida, nyhetsbrev och sociala medier använts för att sprida kunskap och information om kandidaturen och dess verksamhet. Arbetet med Storkrikets grafiska profil har fortsatt under året och bland annat genomfördes ett samarbete med en grupp studenter från Lunds universitet som fick fortsätta arbetet och ge förslag på en logotyp för Storkriket. Arbetet har därefter fortsatt och beslut kring en ny logotype fattades under årets sista styrgruppsmöte i december.

Storkrikets hemsida används fortsatt på flera sätt. Här samlas nyheter kring området och utvecklingen av biosfärområdet. Projektsidan används för att samla pågående och avslutade projekt samt uppdateringar kring dessa. Under året publiceras Storkrikets evenemang i evenemangskalendern och under biosfärfestivalen kan du hitta matnyttig information och evenemang på en festivalsida. Under året har ett arbete pågått med att uppdatera och aktualisera informationen på sidan, då den tidigare haft en del sidor som inte längre fyller någon funktion.

Nyhetsbrevet har skickats ut fem gånger och har i dagsläget 841 prenumeranter. Öppningsfrekvensen ligger på runt 50–60 procent. Via nyhetsbrevet informerar vi om nya projekt, evenemang samt andra nyheter som rör Storkriket.

Genom sociala medier når vi en bred målgrupp och Storkrikets konto har i dagsläget 927 följare på Facebook och 500 följare på Instagram. Under hösten har ett nytt konto på plattformen LinkedIn startats, för att nå en bredare publik och fler målgrupper.

Medier har uppmärksammat Storkriket vid ett antal tillfällen under året, både i samband med pressträff och signering av ansökan, inskick av ansökan, samt biosfärfestivalen. Medier som uppmärksammat Storkriket är Skånska dagbladet, P4 Malmöhus, P4 Kristianstad, Natursidan, Lokaltidningen i Lund, Sydsvenskan samt Ystad Allehanda.

Kommunikationsgruppen bestående av representanter från de tre kommunerna har varit involverade i framtagandet av ansökan och presskommunikation men inte haft regelbundna möten.

Inför att ansökan skickades in till Unesco togs det i samverkan med kommunerna fram både foto och filmmaterial som kommer användas av biosfärkontoret och Unesco.

Samverkan och evenemang

Biosfärverksamheten har deltagit och informerat om Storkriket på många möten i området. Ibland har möten upprättats specifikt för ändamålet att berätta om biosfärområdet och ibland har biosfärverksamheten deltagit som föredragare vid andra instansers möten.

Förutom evenemang under biosfärfestivalen och inom flera av biosfärkontorets pågående projekten (se under projekt) så har biosfärkontoret exempelvis genomfört följande evenemang under året:

- Evenemanget "Tinder för kultursamverkan i Storkriket" genomfördes i stadshallens lokaler under hållbarhetsveckan i Lund den 9 april. Syftet med arrangemanget var att utforska hur kultur- och platsutveckling kan användas för att skapa ett hållbart samhälle i Storkriket. Arrangemanget lockade 47 deltagare och inbjudna som talare var Mats Söderlund, författare och poet, Jörgen Dahlgvist och Fredrik Haller Teaterhögskolan i Malmö, Kerstin Jacobsson verksamhetsledare i föreningen ARNA (Art and Nature) och Mårten Mirza kulturchef i Lunds kommun.
- Den 29 maj arrangerades en utflykt för alla de som på olika sätt har varit involverad i att ta fram Unescoansökan. Under utflykten besöktes Hasslemölla gård (se foto 3) och Hemmestorp mölla. Vid Hasslemölla berättade tjänstepersoner från Lunds kommun om gårdens kulturhistoria, biologiska värden samt förslag på nya vandringsleder med utgångspunkt från gården. Vid Hemmestorp mölla berättade länsstyrelsen Skåne om lokalen och dess närliggande naturreservat, och storkprojektet visade och gav information om uppfödning av storkar i storkhägnen. Arrangemanget avslutades med en pressträff vid Vombsjöns strand (se foto 4) där kommunstyrelsen ordförande och landshövdingen signerade ansökan. Vid Vombsjöns strand berättade Övedskloster om lokalhistorien och tillsammans med länsstyrelsen fick vi en guidad vandring i det nybildade naturreservatet.

Foto 3 och 4: Deltagare vid pressträffen får höra mer om Hasslemölla samt pressträff vid Vombsjön.

- Den 19 maj arrangerades en praktisk workshop i samverkan med Storkprojektet och LUCSUS (Lund University Centre For Sustainable Studies) där deltagare tillsammans fick lära sig om Storkriket, storkprojektet samt hur man tillverkar ett storkbo. Eventet drog uppskattningsvis ett 50 tal deltagare i alla åldrar (foto 5 och 6).

Foto 5 och 6: Workshop om hur man bygger en storkplattform.

- I samverkan med föreningen samhällsplanerare i Skåne arrangerades en utflykt för dess medlemmar den 8 maj. Utflykten som genomfördes på kvällstid besökte bland annat Harlösa och Hemmestorp mölla med syftet att få mer information om biosfärprocessen samt områdets unika värden.

Nationell och internationell biosfärsamverkan

Storkriket ingår i ett nationellt och internationellt nätverk av biosfärområden. Sammanlagt finns 7 i Sverige och 759 i världen.

Storkrikets verksamhetsledare/biosfärkoordinator har under året deltagit på månatliga nationella biosfärrådsmöten. Biosfärrådet (biosfärprogrammets operativa genomförandeorgan) har i uppgift att bidra till långsiktighet och stabilitet i programmets utveckling i Sverige. På nationell nivå har biosfärkontoret vidare deltagit på Unescorådets nationella konferens för Unescos arbete i Sverige samt på årets möte mellan landets samtliga biosfärskoordinatorer, och representanter från biosfärprogrammet Sverige vilket genomfördes i slutet av augusti i biosfärområdet Vänerskärgården med Kinnekulle.

I juni deltog biosfärkontoret på den europeiska biosfärkonferensen EuroMAB i Unesco Biosphere Reserve "Elbe River Landscape" i Tyskland. Till mötet var över 300 biosfärområden i Europa och Nordamerika inbjudan. Under mötet tog Storkriket del i en rad workshops och seminarier med teman som "Biosfärområdets

roll i hantering av naturkatastrofer”, ” Vetenskaplig forskning till förmån för hållbar turism i biosfärområden” samt träffade både nationella och internationella kollegor.

Övrig nationell och internationell inspiration från andra biosfärområden sker löpande genom olika digitala plattformar samt genom kontakt med respektive biosfärkontor. Det nationella och internationella nätverket är värdefullt, inte minst på grund av erfarenhetsutbytet och att det skapar grundläggande förutsättningar och tillfällen för samverkan.

Biosfärfestivalen

För fjärde året i rad arrangerades biosfärfestivalen. Med biosfärfestivalen visar vi vilka spännande former av kunskap, verksamheter, projekt, föreningar och företag som finns i Storkriket och som verkar för hållbar utveckling. Det ger även verkamma i området en mötesplats där man kan träffa andra aktörer som jobbar inom Storkriket. Den främsta målgruppen för biosfärfestivalen är boende i de tre kommunerna Lund, Sjöbo och Eslov.

Festivalprogrammet för 2024 bestod av sammanlagt 51 programpunkter (38 olika typer av aktivitet) som arrangerades av 27 arrangörer under nio dagar (7–15 september). Antal besökare estimeras till cirka 1900. Vi kan därmed se att antalet deltagare håller sig på samma nivå som föregående år trots att Flyinge skördefest under årets biosfärfestival inte lockat lika många som tidigare år. Utvärderingen av festivalen visar att festivalen fortsätter uppnå sitt syfte men att det finns utvecklingspotential kring längden på festivalen, kommunikation och gemenskap mellan aktörer.

Nedan visas en karta över den geografiska spridningen för årets aktiviteter:

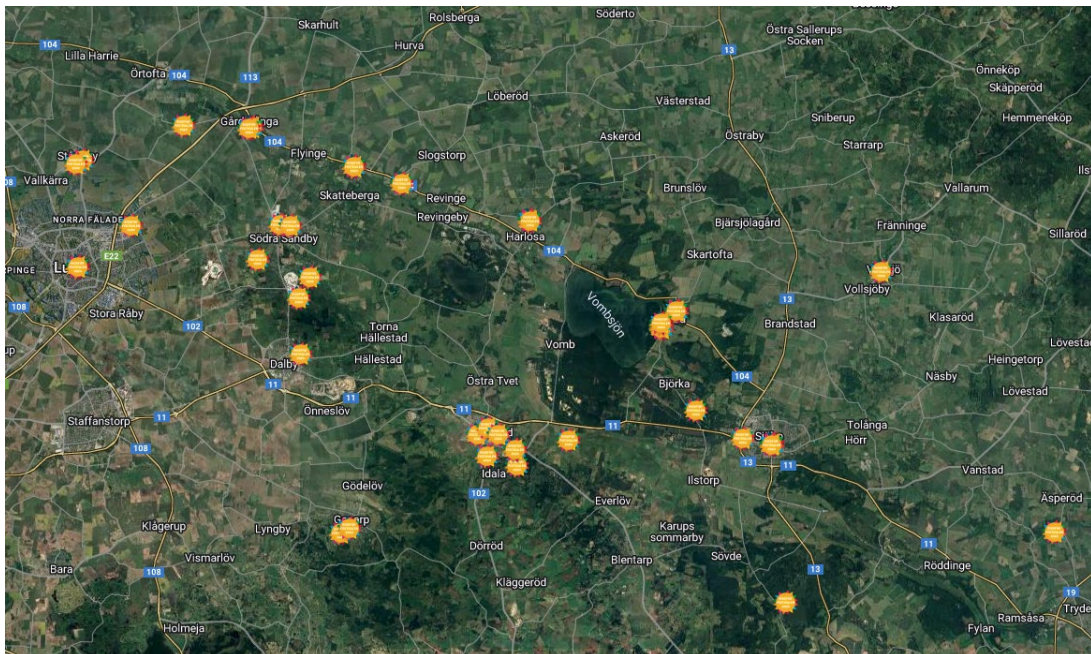

Foto 7. Karta över platser med exempel på aktiviteter under Biosfärfestivalen 2024.

Biosfärcentrum, plats och destinationsutveckling

I förstudien till att utse Storkriket till ett biosfärområde presenterades underlag för ett kommande biosfärcentrum/biosfärkontor samt portar och besöksnoder i området. I samband med godkännande av förstudien och den svenska biosfärprogrammets utnämning av området som ett kandidat område hösten 2020 angav den svenska kommittén ett antal rekommendationer att jobba vidare med under kandidaturen. En av rekommendationerna var att fortsätta utveckla portar och noder i området samt knyta ihop områdets infrastruktur och det rörliga friluftslivet. Under kandidaturen har arbetet fortgått både vad gäller biosfärcentrum, portar och noder. Biosfärcentrums lokalisering är viktig för att fungera som en mötesplats i biosfärområdet och behöver vara tillgängligt genom befintliga och hållbara kommunikationssystem.

Under 2023 tog biosfärverksamheten fram ett underlag där man tittade vidare på lokaliseringsfrågan och undersökte internationella rekommendationer för centrumbildningar i Unesco-utsedda områden samt gjorde försök att bedöma de tre lokalerna och ge rekommendationer till fortsatt arbete. Styrgruppen beslutade i juni 2023 att förorda att gå vidare med lokaliseringsförslaget Hasslemölla gård som det huvudsakliga alternativet till ett framtida biosfärcentrum. Interna processer i Lunds kommun har pågått under 2023 och 2024 för att utifrån ett politiskt uppdrag utreda hur fastigheten ska användas och vilka investeringskostnader som finns. Inga beslut kring renovering av fastigheten har fattats under 2024 men utvecklingsarbetet omkring fastigheterna har påbörjats. En parkeringsplats är under uppförande liksom en informationsplats och tre vandringleder med utgångspunkt från gården (Hasslemöllarundan, Ljungenrundan och Storkrundan). En upprustning av den gamla vattenkanalen till kvarnen har också genomförts och djur betar numera på ängarna runt gården. Biosfärverksamhetens bidrag till utvecklingen kring gården är finansiering för att anlägga Ljungenstigen och Storkstigen.

Foto 8: Hasslemölla gård

Projekt

För att växla upp kommunernas ekonomiska bidrag och för att agera pilotområde för hållbar utveckling och en arena för innovation arbetar biosfärverksamheten fortlöpande med utveckling av externfinansierade projekt samt deltagande och samverkan med andra aktörer inom Storkriket. Projekten syftar till att arbeta gentemot den framtagna Strategin för Storkriket och dess fem fokusområden samt med den nationella biosfärkommitténs synpunkter, som området fick i samband med utnämmandet som kandidat område.

En projektöversikt visar att sammantaget 23 projekt med en totalbudget på drygt 25 mkr under de senaste åren har tillfallit utvecklingen av biosfärområdet som en innovationsarena Vombsjösänkan/Storkriket (se bilaga 3 *Projektöversikt – Storkriket som innovationsarena*).

Föreningen ARNA är en viktig aktör i området som har bidragit stort i innovationsarbetet med bland annat projekten Dinner for future, Ung SciShop, Landskapet som gestaltande livsmiljö, och Växande historia och Landart live Vombsjön. Mer om projekten finns att läsa på ARNAS hemsida arna.nu.

Ytterligare en viktig aktör som har bidragit i utvecklingen av Vombsjösänkan och Storkriket är Coompanion Skåne som i samarbete med kandidaturen under 2023 har bedrivit samverkan med hästnäringen genom utvecklingen av en kombinerad rid och vandringsled i Vollsjö (Säkra slingan) samt tidigare under kandidaturen projektet Tillsammans för Vombsjösänkan coompanion.se/skane.

Flera ytterligare projekt pågår i samverkan mellan biosfärverksamheten och olika aktörer bland annat Lunds universitet tematiskt samverkansinitiativ kring existentiell resilience/hållbarhet och Fontänhuset Lund. Genom att utforska existentiell resilience vill forskare vid Lunds universitet minska stress och främja ett hållbart liv. Det tematiska samverkansinitiativet kring existentiell hållbarhet där flera institutioner på Lunds universitet ingår handlar bland annat om hur kultur och natur kan bidra till att minska stressrelaterad ohälsa och skapa meningsfullhet. Storkriket är en part i projektet där arenan används för att utforska hur natur och kultur kan skapa mer hållbara och resilienta samhällen.

Biosfärverksamheten har en ledande eller ägande roll inom nedan redovisade projekt och ca 9,5 mkr har tillfallit verksamheten under kandidaturåren

Innovationsarenan Storkriket och det gemensamma utvecklingsarbetet är endast "i sin linda" och arbetet har stora möjligheter att utvecklas betydligt när området är ett fullskaligt biosfärområde.

Vår plats i biosfären

Arbetet som påbörjades med finansiering av Tillväxtverket under 2022 fortlöpte t.o.m. september 2024 då slutredovisningen av projektet genomfördes. Under 2023–2024 har projektet finansierats av Leader Lundaland och Leader sydöstra Skåne (se tabell 2).

I arbetet har man använt en Handbok för hållbar turismutveckling i världsarv och kulturmiljöer. Handboken innehåller 10 guider med tillhörande aktiviteter, det är dessa aktiviteter vi hänvisar till i följande redovisning.

Aktiviteter under 2024

Under året har projektet haft ett fokus på det som handboken kallar "Skapa mervärde" dvs utveckling av produkter och tjänster för besökare och boende med utgångspunkt i biosfärområdets universella värden, miljöer och berättelser. Syftet är att ge biosfärområdet och besöksnäringens aktörer ökad kunskap om hur de kan använda områdets särskilt stora universella värden och andra värden, miljöer och berättelser i affärs och produktutveckling.

Under möten med lokala aktörer framkom en hel del goda idéer och önskemål kring att utveckla paketerade erbjudanden och nya tjänster i Storkriket. För att inspirera anordnade projektet under våren 2024 fyra webinarier kring hållbar destinationsutveckling; produktutveckling och paketering, marknadsföring och försäljning, samt samverkansformer för hållbar produktutveckling. Maria Rosén från Utveckla Hälsingland och Marcus Eldh från WildSweden, var de personer som anlätades för att ge aktörer inspiration från andra områden i Sverige
Lunchwebinarier om destinationsutveckling! - Biosfärområde Storkriket.

En slutrapport för projektet togs fram under hösten 2024 vilket utgör ett viktigt verktyg att användas för de som kommer fortsätta arbeta för att skapa fantastiska besöksmål och friluftsliv i Storkriket (storkriket.se/publikationer-och-arkiv/).

Storkrundan

Biosfärverksamheten fick under hösten 2023 beslut om att EU:s landsbygdsprogram via Tillväxtverket finansierar projektet Storkrundan med ett tillskott på 680 000kr (se tabell 2). I projektet kommer en vandringsled utvecklas från Hasslemölla gård i Veberöd till storkhägnet vid Hemmestorp mölla i Sjöbo kommun.

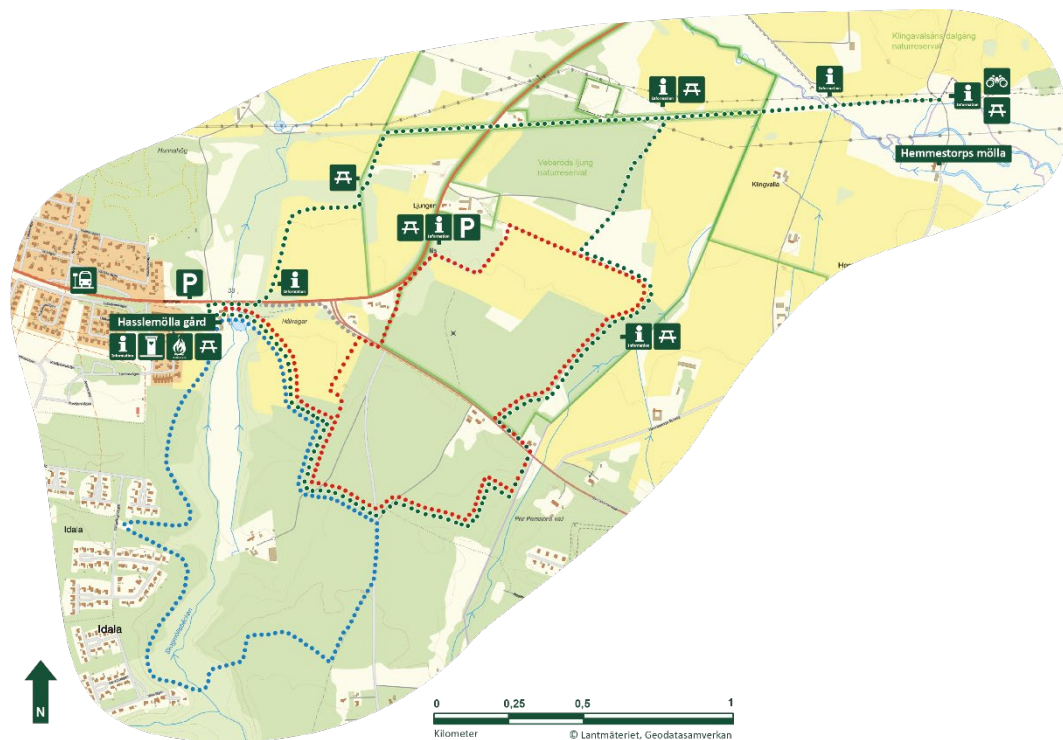
Vandringsleden kommer möjliggöra för besökare, turister och boende att se storkarna i Storkriket. Projektet tillgängliggör även naturreservaten Ljungen och

Klingavälsåns dalgång för människor så att de får se och lära sig mer om det unika natur- och djurliv som finns i området.

Den planerade vandringsleden består av två sträckor som knyter samman vandringsleden med Hemmestorp mölla. Totalt är de drygt 8000 meter vandringsled som kommer att rustas upp (se karta 1).

Den kraftiga nederbörden med mycket stora översvämningar i området gjorde att arbetet inte kunde komma i gång under vintern/våren 2024. Under sommaren är det svårt att genomföra entreprenadarbete längs rundorna då stora delar av området betas av kor. Projektet blev därför förlängt t.o.m. januari 2025. Under hösten har konsulter upphandlats för att göra skyltar, skyltställ, grindar och stättor, anläggningsarbete och brorenovering. I slutet av året kommer arbetet pågå för fullt för att i början av 2025 färdigställas.

Karta 1: Storkrundan, grön slinga. Ljungenrundan, röd slinga. Hasslemöllarundan, blå slinga.

Medel kommer från EUs landsbygdsprogram via Tillväxtverket som hanterar detta stöd.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

Policylabb för naturbaserade lösningar i tvärkommunal klimatanpassning

Under hösten 2023 kom besked från Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande) att Lunds universitet i samverkan med

biosfärverksamheten (Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner) och hållbar utveckling Skåne (HUT Skåne) fick pengar för att arbeta med klimatanpassning på landskapsnivå. Pågående klimatförändringar riskerar att påverka Storkrikets unika värden negativt, men med väl avvägda klimatanpassningar kan värdena i stället bevaras och stärkas. I projektet arbetar aktörerna för att tillsammans tillämpa ett policylabb för att, över intressent- och sektorsgränser, ta fram strukturer och metoder för policyutveckling för att lösa framtidens utmaningar med ett förändrat klimat. Med fokus på livsmedelsproduktion, vattenförsörjning och biologisk mångfald.

Under våren 2024 påbörjades planering inom projektet som pågår under hela 2024–2025. Biosfärverksamheten har en 50 procent anställd för att arbeta i projektet och den totala budgeten är på 6,7 mkr varav ca 1 mkr tillfaller biosfärverksamheten (se tabell 2).

Under 2024 har projektets påbörjats men har haft fokus på att kartlägga aktörer och ta fram en modell för policylabb. Under hösten har dock de första mötena med aktörer genomförts och arbetet har intensifierats. Under höstens möten har utmaningar kartlagts i samverkan med inbjudna aktörer och möjligheter för samverkan kring klimatanpassning har undersökts.

Biosfärkultur

Inom samverkansinitiativet Biosfärkultur har fyra olika projekt under året utbytt kunskap och erfarenheter med inriktning på kultur för hållbar platsutveckling. Samordnare för Biosfärkultur har varit biosfärkontoret där de tre kommunernas gemensamma medarbetare finns. Deltagare har varit kultur- och fritidsförvaltningen i Lunds kommun, kultur- och fritidsförvaltningen i Eslövs kommun och familjeförvaltningen i Sjöbo kommun som drivit startstödsprojekt för hållbar platsutveckling genom kultur med stöd från Region Skåne. Från föreningssidan har föreningen ARNA (Art and Nature) deltagit genom konstprojektet Land Art Live med produktionsstöd från Region Skåne.

Projekten har arbetat i ett brett fält inom poesi, land art, mixed reality och film som mött publiken i aktiviteter under Biosfärfestivalen 7 - 15 september. I arbetet har också ingått att testa idéer runt "bärbara upplevelser" i form av digitala hjälpmedel som appar, hemsidor eller sociala plattformar. Syftet är att jämföra enkla metoder som kan tillgängliggöra kulturlandskapet för boende och besökare i Storkriket även efter Biosfärfestivalens slut.

För mer information om projektet och dess resultat se slutrapporten som finns tillgänglig på storkriket.se/publikationer-och-arkiv/.

Projektansökningar under året

Under året har biosfärkontoret ansökt om finansiering för tre olika projekt:

Smaka på Storkriket

Projektbudget: 5 587 375 kr

Finansiär: Jordbruksverket

Status: Besked mitten av 2025.

Storkriket har både stora möjligheter och utmaningar när det gäller att hantera en växande befolkning och fler besökare. Att göra området mer tillgängligt kan bidra till bättre hälsa, stärka lokala företag och öka intresset för natur och hållbarhet. Samtidigt är det viktigt att hitta en balans för att inte riskerar att skada områdets unika och känsliga miljöer.

Området har stor potential att bli en riktig smakdestination, där lokalproducerad mat och dryck står i centrum. Här finns ett rikt kulturlandskap med gårdar, betesmarker och en mångfald av producenter – från mikrobryggerier och vingårdar till gårdsbutiker och små restauranger. Allt fler resenärer lockas av autentiska matupplevelser, och lokal mat, utomhusmatlagning och specialiteter som drycker från närområdet gör Storkriket till en spännande destination.

Men många av aktörerna i området är småskaliga och har fullt upp med att hålla sina verksamheter igång. Att dessutom marknadsföra sig, ta emot besökare och utveckla upplevelser kan kännas övermäktigt. För att hjälpa dem att växa och göra Storkriket mer attraktivt behövs samarbete och stöd.

Projektet Smaka på Storkriket vill göra det lättare för företagare att utveckla både sina verksamheter och sitt värdskap. Om lagen om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ändras, kommer projektet att hjälpa aktörerna att dra nytta av den möjligheten. Om inte, är stödet ändå viktigt för att utveckla området och skapa bättre förutsättningar för både företagare och besökare. Målet är att sätta Storkriket på kartan som en plats för hållbara och smakrika upplevelser.

REDIRECT - Regenerativ turism

Projektbudget: 31 000 000 (varav 3 300 000 tillfaller biosfärkontoret)

Finansiär: Interreg Baltic Sea Region

Status: Beviljat

Genom projektet Vår plats i Biosfären startades ett arbete med att kartlägga och stärka Storkrikets förutsättningar för att bli en hållbar turistdestination. En förutsättning för att bli en hållbar destination är att turister inte tär på miljön och naturen. Tillsammans med ett antal parter kring Östersjön har nu Storkriket fått projektmedel för att arbeta med regenerativ turism som ett svar på detta.

Östersjöregionen (BSR) är en särskilt känslig miljö som är mycket sårbar för de negativa effekterna av en växande turism. Turismens miljöpåverkan är betydande och omfattar bland annat utarmning av lokala naturresurser, föroreningar och avfallsproblem. Den ökade turismen skapar också ett hårt tryck på redan begränsade resurser, särskilt i områden där dessa är knappa. För att möta dessa utmaningar krävs ett förändrat synsätt på turismens roll och påverkan. Regenerativ turism erbjuder ett hållbart alternativ, med målet att inte bara minimera negativ påverkan utan också att återställa och stärka miljön i de områden där turister vistas. Detta tillvägagångssätt handlar om att skapa positiva effekter för både destinationerna och de människor som berörs.

Nyckelaktörer i denna omställning är såväl offentliga sektorn, som lokala myndigheter, som privata sektorn, där små och medelstora företag spelar en central roll. Ett effektivt samarbete mellan dessa aktörer är avgörande för att utveckla turismen på ett hållbart och medvetet sätt. Trots potentialen är regenerativ turism fortfarande relativt okänd. Det finns brister i både medvetenhet, kompetens och verktyg som behövs för att implementera denna strategi på lokal nivå och minska turismens miljöpåverkan. Utmaningen ligger i att främja regenerativ turism och gradvis integrera dess metoder i planeringen av turistsektorn.

Här spelar REDIRECT-projektet en viktig roll genom att utveckla lösningar som kan bidra till att stärka regenerativa tillvägagångssätt. Målet är att skapa positiva effekter både för miljön och för de regioner som påverkas, samtidigt som kunskap och medvetenhet om hållbar turism sprids till en bredare allmänhet och inom turistsektorn.

Experimentbussen

Projektbudget: 109 000

Finansiär: Sparbanken Skånes ägarstiftelser Färs & Frosta och Finn.

Status: Avslaget

Projektet fokuserar på att utveckla fyra av de tolv hållbarhetskompetenser som identifierats i EU:s GreenComp-ramverk: att främja naturen, skapa framtidsvisioner, agera kollektivt och utveckla individuell initiativförmåga. Genom att förstå människans roll som en del av ekosystemet och värna om naturens rättigheter, ska elever lära sig att föreställa sig och arbeta för hållbara framtidsvisioner. De får också möjlighet att samarbeta för förändring och identifiera sin egen potential att bidra till en hållbar utveckling.

Under projektets gång arrangeras heldagsaktiviteter i varje kommun, där fyra skolklasser (två från tätorter och två från landsbygden) bjuds ut i naturen för att utforska, lära och samarbeta. ExperimentExpressen, Vattenhallens mobila verksamhet, ansvarar för aktiviteterna som leds av utbildade guider och pedagoger från Lunds universitet. Eleverna undersöker ekosystem, tar vattenprover och analyserar flora och fauna. Efter besöket får eleverna med sig material för vidare arbete i skolan.

Projektet möjliggör möten mellan elever från olika bakgrunder och stärker deras relation till naturen genom praktiska och reflekterande aktiviteter. Det ska hjälpa eleverna att förstå människans påverkan på naturen, utveckla systemtänkande och skapa visioner för en mer hållbar framtid. Det bygger också upp individuella och kollektiva förmågor att agera för hållbarhet.

Projekt i samverkan med aktörer där biosfärkontoret inte är huvudman

Ny sträcka Skåneleden

Med utgångspunkt i försvarets krav om att stänga skåneleden inom Revingehed området gav biosfärverksamheten genom projektet "vår plats i biosfären" förslag om en alternativ dragning. Under året har biosfärverksamheten samordnat möten mellan de tre kommunerna och stiftelsen skånska landskap med syfte att utreda möjligheter kring en ny dragning. Ett förslag finns i dagsläget framtaget där man under slutet av året inväntar besked från Eslöv kring möjligheterna inom deras kommun.

Land art Live Vombsjön

I ARNAS (föreningen Art and Nature) projekt Land art Live har biosfärverksamheten bidragit genom att anordna två utflyktsbussar med syfte att lära sig mer om Storkriket och områdets unika värden samt få inblick kring vattenfrågor genom ARNAS "Land art Live" konstverk vid Vombsjön.

Ung SciShop

Projektet Ung SciShop utvecklades av föreningen ARNA (Art and Nature) i samarbete med LUCSUS (Lunds universitetscentrum för hållbarhetsstudier) och biosfärkandidatur Storkriket och har genomförts under åren 2021 - 2024. Syftet med projektet Ung SciShop var att bidra till Unesco's vision att stärka barn och ungas roll i en demokratisk samhällsutveckling. Projektets mål var att forma en modell som väcker nyfikenhet inför sambanden i naturen och som ökar kunskapen om forskning som förmågan att ställa frågor för att påverka framtiden.

Tillsammans med barn och unga på grundskolenivå har Ung SciShop utvecklat en modell som använder Land Art för att knyta ihop triaden av huvud-hjärta-hand till en helhet och som ligger helt i linje med rekommendationerna i EU:s ramverk för hållbarhetskompetens, GreenComp. Läs mer om detta i Ung SciShop-broschyren som har tagits fram under 2024 [Ung SciShop broschyr](#).

Organisation 2024

Biosfärsamarbetet styrs genom ett samarbetsavtal som respektive kommunstyrelse beslutade om hösten 2022.

Lunds kommun är värdkommun och huvudman för den gemensamma biosfärverksamheten.

Den politiska styrgruppen har bestått av två förtroendevalda från respektive kommun vilka ansvarar för att behandla övergripande frågor om ekonomi, organisation och verksamhet.

Biosfärverksamheten leds av en koordinator, som har det övergripande ansvaret för att verksamheten i området bedrivs enligt riktlinjerna från Unesco och utifrån de lokala förutsättningarna och arbetsuppgifterna. Koordinatören är gemensam för samtliga tre kommuner och får sitt uppdrag från styrgruppen. Som stöd i arbetet har koordinatören under året haft en kollega med ansvar för projektsamordning och kommunikation samt en arbetsgrupp bestående av tjänstepersoner från de tre kommunerna.

Styrgruppen har under året haft åtta möten och bestått av följande deltagare:

Lund:

- Mikael Thunberg (S) ledamot tekniska nämnden
- Mattias Horrdin (C) oppositionsråd
- Jon Andersson, enhetschef, Miljöstrategiska enheten, kommunkontoret
- Kristina Fontell, miljöstrateg, Miljöstrategiska enheten, kommunkontoret

Sjöbo:

- Kent-Ivan Andersson (M) ledamot kommunstyrelsen
- Jörgen Ny (C), ordf. samhällsbyggnadsnämnden
- Marie Rosdahl enhetschef, samhällsbyggnadsförvaltningen
- Eva Nielsen Osterman, hållbarhetsstrateg, samhällsbyggnadsförvaltningen

Eslöv:

- Bengt Andersson (M) ordf. miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
- Alexandra Nikoleris (V) ledamot kommunstyrelsen
- Dave Borg, förvaltningschef miljö- och samhällsbyggnad
- Annika Söderman, kommunekolog, miljö och samhällsbyggnad

Länsstyrelsen:

- Jörgen Nilsson, naturvårdsförvaltare

Biosfärkontoret:

- Anna-Karin Poussart, biosfärkoordinator och verksamhetsledare
- Ylva Nilsson, delvis föräldraledig projektsamordnare och kommunikatör
- Matilda Sjöberg, vikarierande projektsamordnare och kommunikatör

Arbetsgruppen har under året haft 17 möten och bestått av följande deltagare:

Lund:

- Jon Andersson, enhetschef, miljöstrategiska enheten, kommunkontoret (jan-juni)
- Karl Asp enhetschef natur och friluftsliv, tekniska förvaltningen
- Kristina Fontell, miljöstrateg, miljöstrategiska enheten, kommunkontoret

Sjöbo:

- Eva Nielsen Osterman, hållbarhetsstrateg, samhällsbyggnadsförvaltningen

Eslöv:

- Annika Söderman, kommunekolog, miljö och samhällsbyggnad
- Anna Nordstrand, destinationsutvecklare, kommunledningskontoret

Biosfärkontoret

- Anna-Karin Poussart, biosfärkoordinator och verksamhetsledare
- Ylva Nilsson, projektsamordnare och kommunikatör
- Matilda Sjöberg, vikarierande projektsamordnare och kommunikatör

Verksamheten i siffror – ekonomi

Basfinansiering

Huvudmännen och finansiärerna för biosfärområdeskandidaturen för Storkriket är kommunerna Lund, Sjöbo och Eslöv tillsammans med Naturvårdsverket. Kommunernas respektive bidrag grundas på en beräkningsmetod baserad på andelen biosfärsområdesyta samt antalet medborgare i kommunen. I tabell 1 redovisas årets intäkter och utgifter.

Intäkter	tkr
Naturvårdsverket	450
Sjöbo kommun (38%)	499
Lunds kommun (49%)	645
Eslövs kommun (13%)	171
OH bidrag projekt	85
<i>Medel från 2023 (Ingående balans)</i>	<i>196</i>
Summa	2046
Utgifter	
Personal	1 216
Konsultkostnader	210
Administrativa kostnader och It och kommunikation	109
Resor	44
Summa	1579
<i>Ingående balans</i>	<i>196</i>
<i>Utgående balans</i>	<i>467</i>

Tabell 1: Intäkter och kostnader basfinansiering för 2023

Projektfinansiering 2022–2027

I tabell 2 redovisas projektintäkter under kandidaturen vilka är en ögonblicksbild och utvecklas kontinuerligt över tid.

Projekt	Budget (kr)	Intäkter (kr) som tillfaller biosfärverksamheten	Intäkter (kr) från basfinansiering
Vår plats i biosfären <i>Tillväxtverket (2021-2022)</i>	1 906 948	1 906 948	100 000
Vår plats i biosfären <i>Leader Lundaland (2022-2024)</i>	1 275 473	1 275 473	80 000
Vår plats i biosfären <i>Leader Sydöstra (2022-2024)</i>	1 275 473	1 275 473	80 000
Storkrundan <i>Tillväxtverket (2023-2024)</i>	680 555	680 555	-
Policylabb klimatanpassning <i>Formas (2023-2025)</i>	6 720 000	1 082 000	-
Redirect <i>Interreg Baltic Sea Region (2025-2027)</i>	31 000 000	3 300 000	165 000
Totalt	42 858 449	9 525 449	425 000

Tabell 2: Intäkter projektfinansiering.

Bilaga 1 Beslut programkommittén för biosfärprogrammet Sverige

unesco

Biosfärprogrammet

2024-05-14

Ansökan om att nominera Storkriket för utnämning till biosfärområde av Unesco

Programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige har mottagit en ansökan från Storkriket om att bilda ett biosfärområde. Bakom Storkrikets ansökan står Sjöbo kommun, Eslövs kommun och Lunds kommun.

Det föreslagna biosfärområdet är ett intressant område som lyfter dynamiken mellan storstad och land, odlingsmark och hållbar livsmedelsförsörjning, mellan känsliga naturområden och ökad tillgänglighet till friluftsliv och mycket mer. Det föreslagna biosfärområdet lyfter kulturdimensionen som en stödprocess och en mekanism för att lösa hållbarhetsutmaningar. Detta är ett pionjärt angreppssätt där Storkriket kan vara modell för andra biosfärområden i världen. Storkriket har en tydlig anknytning till närliggande forskningscentrum och universitet, vilket är en styrka, liksom det forskarråd som har etablerats samt att gemensamma projekt redan är igång och under utveckling. Det föreslagna biosfärområdets organisation och färdplan framåt är väl beskrivna och väl genomarbetade. Det anses mycket positivt att organisationens budget och personella resurser är av en dimension som troligen ger goda förutsättningar för att nå de ambitioner som deklarerats. Programkommittén anser att Storkriket har god potential att bli ett fint komplement till andra biosfärområden i Sverige.

Storkrikets ansökan har remitterats brett och de redovisar på ett tydligt sätt hur synpunkter från remissinstanserna hanterats och kompletterat ansökan samt redogjort för hur de jobbar vidare. Programkommittén anser att Storkriket väl tillgodosett Kommitténs remissyttrande, kompletterat texter och utvecklat ansökan utifrån givna synpunkter och rekommendationer. Programkommittén anser att Storkrikets Unescoansökan är gedigen, välskriven och väl genomarbetad. Den samlade bedömningen är att området har goda förutsättningar för att bli ett biosfärområde.

Programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige stödjer ansökan till fullo och rekommenderar Sveriges regering att nominera Storkriket som kandidat för att utnämnas till biosfärområde av Unesco.

Anneli Harlén

Anneli Harlén, ordf. Programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige

Havs- och Vattenmyndigheten
Gullbergs strandgata 15
411 04 Göteborg
Tel: 010 698 6137
E-post: anneli.harlen@havochvatten.se

Bilaga 2 Beslut - Sveriges regering

Klimat- och näringslivsdepartementet

Svenska Unescorådet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Ansökan om utpekande av Storkriket som UNESCO biosfärområde

Regeringens beslut

Regeringen tillstyrker ansökan och ger svenska Unescorådet i uppdrag att senast den 30 september 2024 lämna in en ansökan till Unesco i Paris om att Storkriket ska få status som biosfärområde. Avgränsningen av området framgår av *bilagorna 1* och *2*.

Ärendet

Kommunerna Lund, Eslöv och Sjöbo, Länsstyrelsen i Skåne län och Skogsstyrelsen har ansökt om att Storkriket ska utses till ett biosfärområde. I ansökan anförs att Storkriket uppfyller de krav och kriterier som gäller för ett biosfärområde. Ansökan har varit föremål för ett lokalt och regionalt förankringsarbete. Ansökan har remissbehandlats.

Det föreslagna biosfärområdet, Storkriket, är cirka 110 000 hektar stort och beläget i Skåne. Områdets karaktär följer av den sprickbildning som uppstod för 400 miljoner år sedan och som har lett till förkastningsbranter och en gravsänka kallad Vombsänkan. Det har skapat ett mosaikartat landskap som i kombination med ett för Sverige mildt klimat bidrar till höga bevarandevärden. Rika moränleror har skapat förutsättningar för ett kulturlandskap med stor livsmedelsproduktion. Årtusenden av brukande och sandiga isälvsediment med utbredda gräsmarker bidrar till hög artrikedom. Dessutom möjliggör områdets sjöar och vattendrag många ekosystemtjänster. Biosfärområdet kommer bidra till en modell för genomförandet av de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030.

Svenska Unescorådet har vid rådsmöte den 21 maj 2024 beslutat att rekommendera regeringen att nominera Storkriket som Unesco biosfär-område. Svenska Unescorådet bedömer att Storkriket uppfyller de kriterier som Unesco har för biosfärområden och att ansökan är väl genomarbetad. Programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige delar rådets bedömning.

Biosfärområden nomineras av nationella regeringar till Unesco och dess program Man and the Biosphere. Unesco kan sedan besluta att ge nominerade områden officiell status som biosfärområden, om de uppfyller de krav som Unesco ställer för detta. Skydd av områden som har fått status som biosfärområden säkerställs genom befintligt regelverk för skydd av natur- och kulturmiljö.

Syftet med biosfärområden är att uppnå ett långsiktigt hållbart brukande och bevarande av biosfärens resurser, och att förbättra relationen mellan människa och natur, från lokal till global nivå. Biologisk mångfald ska bevaras samtidigt som social och ekonomisk utveckling med lokal förankring gynnas. Ett biosfärområde ska också vara arena för forskning och undervisning. Ett biosfärområdes tre huvudfunktioner är att:

- Bevara – bidra till att bevara landskap, ekosystem, arter och genetisk mångfald.
- Utveckla – främja ekonomisk utveckling och en samhällsutveckling som är ekologiskt och socialt hållbar.
- Stödja – underlätta demonstrationsprojekt, utbildning, forskning och miljöövervakning.

Området ska dessutom vara indelat i tre geografiska zoner: kärnområden, buffertzoner och utvecklingsområden.

Biosfärområden innebär inga inskränkningar i äganderätt eller nyttjanderätt. Ett biosfärområde innebär inget ytterligare lagskydd. Det medför heller inte några inskränkningar i allemansrätten.

Inom det föreslagna biosfärområdet finns bl.a. jordbruksmark, större och mindre tätorter och skyddade natur- och kulturområden.

Inom det föreslagna området ligger även Revingehed övningsfält, Björka övningsfält och det tillhörande garnisonsområdet som utgör navet i den samlade verksamhet som bedrivs vid övningsfälten. Revingehed och Björka

övningsfält har stor betydelse för Försvarens övningar för att upprätthålla förmåga till väpnad strid, framför allt för mekaniserade förband och är utpekade som områden av riksintresse för totalförsvaret. Den militära verksamhet som bedrivs inom riksintresseområdena medför påverkan på omgivningen genom skottbuller som kan uppfattas som störande. I vissa fall kan verksamheten även medföra annan omgivningspåverkan.

Totalt bor enligt ansökan 154 342 personer i Storkriket.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen bedömer att Storkriket väl motsvarar de kriterier som Unesco har lagt fast för biosfärområden, t.ex. när det gäller syfte, de funktioner som nämnts ovan samt zonindelning. Det är väsentligt att den funktion som Revingshed och Björka övningsfält fyller kan skyddas och bibehållas. Regeringen bedömer att biosfärområdet kan samexistera med de militära intressena i området. Ansökan bör därför tillstyrkas och Svenska Unesco-rådet ges i uppdrag att senast den 30 september 2024 lämna in en ansökan till Unesco i Paris om att Storkriket ska få status som biosfärområde enligt Unescos riktlinjer.

På regeringens vägnar

Romina Pourmokhtari

Josefin Olsson

Kopia till

Finansdepartementet/BA BA2, OFA SFÖ, OFA OU

Försvarsdepartementet/MF EMF

Klimat- och näringslivsdepartementet/KL, BK, NIM, E STM, RS

Kulturdepartementet/KU KKM,

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/JL, SMF, SPN, TP, US, SPN

Utbildningsdepartementet/U AI

Eslövs kommun

Lunds kommun

Sjöbo kommun

Länsstyrelsen i Skåne län

Skogsstyrelsen

Försvarsmakten

Havs- och vattenmyndigheten

Naturvårdsverket

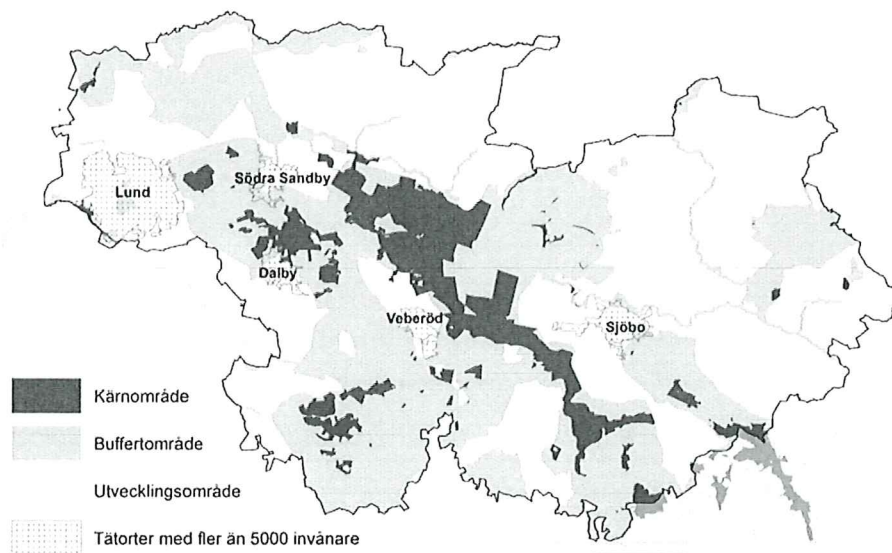
Statens fastighetsverk

Statens jordbruksverk

Tillväxtverket

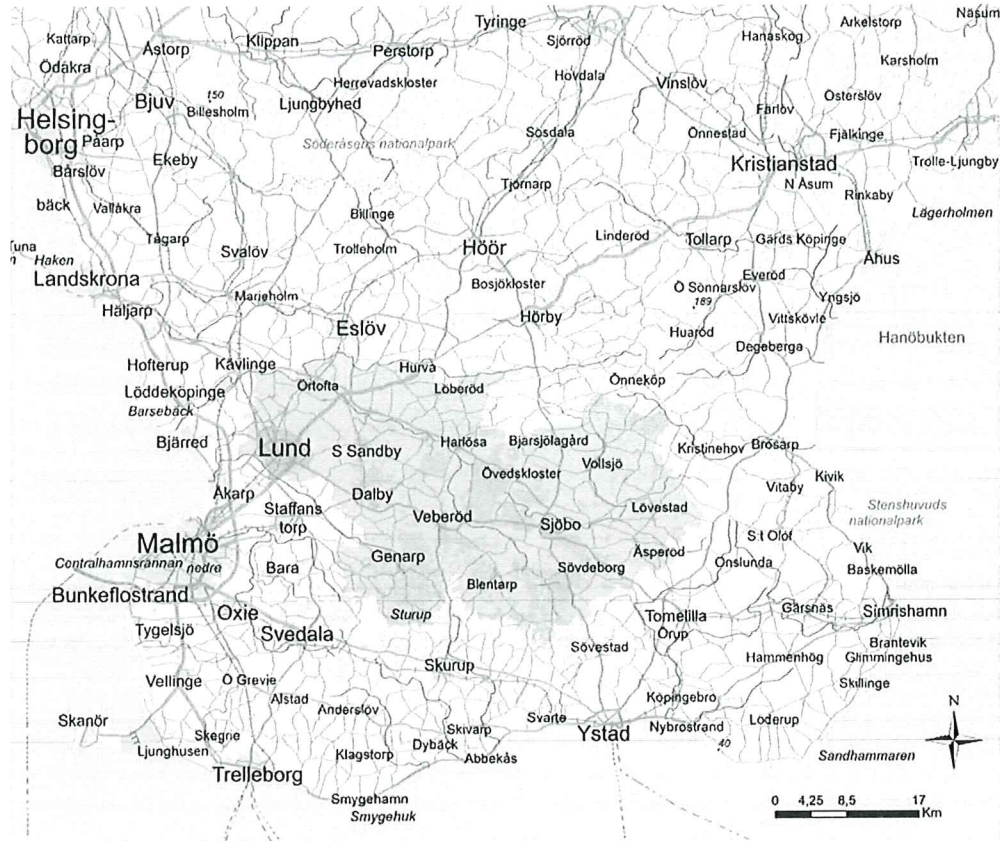
Fortifikationsverket

Bilaga 1
Zoneringskarta Storkriket

Zoneringskarta - Storkriket

Bilaga 2 Platskarta Storkriket

Platskarta (Skåne) – Storkriket i orange.

Bilaga 3 Projektöversikt - Storkriket som innovationsarena

Projekt	Projektmedel	Projektägare
REDIRECT	3 197 007	Storkriket
Biosfärkultur	430 000	4 separata projekt (de tre kommunerna + ARNA) där Biosfärkontoret har samordningsansvar
Storkrundan	680 533 kr	Biosfärkontoret
Polycytlabb för naturbaserade lösningar	6 720 000 kr	Biosfärkontoret & Lunds universitet
Vår plats i biosfären 1	2 006 948 kr	Biosfärkontoret
Vår plats i biosfären 2	2 550 946 kr	Biosfärkontoret
Säkra slingan Vollsjö.	1 997 602 kr	Coompanion Skåne
Tillsammans för Biosfärområde Vombsjösänkan.	3 996 124 kr	Coompanion Skåne
Dinner for future.	303 880 kr	ARNA
Ung SciShop.	960 111 kr	ARNA
Landskapet som gestaltad livsmiljö.	270 000 kr	ARNA
Växande historia.	431 634 kr	ARNA
Landskape of Science - Landskape of Music.	65 000 kr	ARNA
HITTA PÅ i Vombsjösänkan.	26 000 kr	ARNA
KKN på landsbygden.	200 000 kr	ARNA
Uppstart KIA.	298 800 kr	ARNA
Art Ecology and Science.	394 600 kr	ARNA
Allemansrätt genom land art.	126 000 kr	ARNA
Birds upside down.	100 000 kr	ARNA
Kulturlager - berättelser om förändring.	160 000 kr	ARNA